

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1. Vtrum conueniens fuerit Christum pati pro liberatione hominm.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

tribus conclusionib⁹.
 Distinctio est de ne-
 cessario dupliciter ;
 vel simpliciter, vel ex
 trinfeco, & hoc, uel
 coactionis, uel suppo-
 sitionis: & hoc, uel
 sine quo non, uel no-
 ita bene. Vbi uidet,
 quod membra princi-
 palia distinctionis sunt
 tria. scilicet necessarium se-
 cundum se, uel coac-
 tionis uel suppo-
 sitionis. Si tamen ulti-
 mum membrum sub-
 diuidatur, erunt qua-
 tuor numero duos
 modos necessarii ex
 suppositione, scilicet,
 uel quia sine ipso no-
 potest perueniri ad
 finem, uel nauigatio
 est necessaria ad per-
 ueniendum in insula,
 uel sine quo non ia-
 bene, uel equitare est
 necessarium ad eun-
 dum ex Bononia Ro-
 mam, ad quam minus
 bene pedes possent q̄
 ire. In litera omnes
 isti modi tanguntur
 distinguendo, sed co-
 clusiones ponendo
 tria tantum princi-
 palia membra confide-
 rantur, quia, ut pate-
 bit, sequentibus arti-
 culis referat̄ discus-
 sio subdistinctorum
 modorum, ad presen-
 tem applicata mate-
 riam. Ponuntur ergo
 in littera iuxta tria pri-
 cipalia distinctionis
 membra predicta
 tres conclusiones. Pri-
 ma est, Christum pati
 non fuit necessarium
 absolute. Probaturq̄
 statim, quia t̄a ex par-
 te Dei quam ex parte
 hominis possibile fuit
 alter se habere. Secū-
 da conclusio est: Chri-
 stum pati, non fuit ne-
 cessarium necessitate
 coactionis. Probatur,
 quia Deus qui defini-
 uit Christum pati, no-
 pot cogi, & ipse Chri-
 stus qui passus est, uo-
 luntarie passus est, ob-
 latus est enim quia
 uoluit. Tertia conclu-
 sio est, Christum pa-
 ti, fuit necessarium ne-
 cessitate suppositio-
 nis. Probatur & ex par-
 te nostri, ut habeam⁹
 uitam eternam Ioan-
 nis tertio, et ex parte
 Christi, ut intraret in
 gloriam suam Lucæ
 ultimo, & ex parte
 Dei, ut impleteretur de
 finitio eius, Lucæ ul-
 timo secundo & ul-
 timo. Omnia sunt cla-
 ra.

2. di. 3. ar. 1.
 q. 3. & art. 4.
 q. 1. & op. 2.
 q. 1.

CIRCA primum queruntur
 duodecim.
 ¶ Primo, Vtrum necesse fuerit Chri-
 stum pati pro liberatione homi-
 num.
 ¶ Secundo, Vtrum fuerit alius mo-
 dus possibilis liberationis huma-
 nae.
 Tertio, vtrum ille modus fuerit
 conuenientior.
 ¶ Quarto, Vtrum fuerit conue-
 niens quod in cruce pateretur.
 ¶ Quinto, De generalitate passio-
 nis eius.
 ¶ Sexto, vtrum dolor, quē in pas-
 sione sustinuit, fuerit maximus.
 ¶ Septimo, vtrum tota anima e-
 ius pateretur.
 ¶ Octauo, vtrum passio eius im-
 pedierit gaudium fructuionis.
 ¶ Nono, De tempore passionis.
 ¶ Decimo, De loco.
 ¶ Undecimo, vtrum conueniens
 fuerit, ipsum cum latronibus cru-
 cifigi.
 ¶ Duodecimo, vtrum passio ip-
 sius Christi sit diuinitati attribuē-
 da.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum fuerit necessarium Christum pa-
 ti pro liberatione humani generis.

AD PRIMVM sic proceditur. Vi-
 detur, quod non fuerit neces-
 sarium Christum pati pro huma-
 ni generis liberatione. Humanū
 enim genus liberari non poterat
 nisi a Deo, secundum illud Isa. 45.
 Numquid non ego Dominus, &
 non est ultra Deus absq̄ me Deus
 iustus & saluans non est præter
 me: in Deo autem non cadit ali-
 qua necessitas, quia hoc repugna-
 ret omnipotentia ipsius, ergo nõ
 fuit necessarium Christum pati.
 ¶ 2. Præter. Necessarium uolunta-
 rio opponitur: sed Christus prop-
 ria uoluntate est passus, dicitur
 enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse
 uoluit. non ergo necessarium fuit
 cum pati.
 ¶ 3. Præter. Sicut in Psal. 24. dicitur,
 vniuersę uie Domini misericor-
 dia & ueritas: sed non uidetur ne-
 cessarium, quod pateretur ex par-
 te misericordie diuinę, quæ sicut
 gratis dona tribuit, ita uidetur qđ
 gratis debita relaxet absq̄ satisfac-
 tione: neque et ex parte diuinę
 iustitię, secundum quam homo
 æternam dānationem meruerat.
 ergo uidetur nõ fuisse necessariū
 qđ Christus pro liberatione homi-
 num pateretur.

¶ 4. Præter. Angelica natura est excellentior, quā
 humana, ut patet per Dionysii. * 4. cap. de diuin. no-
 sed pro reparatione angelicę nature, quæ peccauit,
 Christus non est passus, ergo uidetur quod nec
 etiam fuerit necessarium, cum pati pro salute hu-
 mani generis.

SED CONTRA est, quod dicit Ioan. 3. Sicut Moyses e-
 xaltauit serpentem in deserto, sic oportet exaltari Fi-
 lium hoīs, ut omnis qui credit in eum, non pereat,
 sed habeat uitam æternam: quod quidem de exal-
 tatione in cruce intelligitur. ergo uidetur qđ Chri-
 stum oportuerit pati.

RESPON. Dicendum, quod (sicut Phil. docet in
 5. Meta. * necessarium multipliciter dicitur. Vno
 quidem modo, quod secundum sui naturam im-
 possibile est aliter se habere, & sic manifestum est,
 quod non fuit necessarium Christum pati, neque
 ex parte Dei, neque ex parte hominis. Alio modo,
 dicitur aliquid necessarium ex aliquo exteriori:
 quod quidem si sit causa efficiens uel mouens, facit
 necessitatem coactionis, ut pote, cum aliquis non po-
 test ire propter uolentiam detinentis ipsum. Si ve-
 rò illud exterius, quod necessitatem inducit, sit fi-
 nis, dicitur aliquid necessarium ex suppositione fi-
 nis, quando. scilicet finis aliquis, aut nullo modo potest
 eise, aut non potest esse conuenienter, nisi tali sine
 præsupposito. non ergo fuit necessarium Christum
 pati necessitate coactionis, neque ex parte Dei, qui
 Christum definiuit pati. neque etiam ex parte ipsius
 Christi, qui uoluntarie passus est. Fuit autem neces-
 sarium necessitate finis, qui quidem potest triplici-
 ter intelligi. Primo quidem, ex parte nostra, qui per
 eius passionem liberati sumus, secundum illud Ioā.
 3. Oportet exaltari filium hominis, ut omnis qui cre-
 dit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam.
 Secundo, ex parte ipsius Christi, qui per humilitatē
 passionis meruit gloriam exaltationis. Et hoc per
 tinet quod dicitur Lucæ ult. Nonne oportuit Chri-
 stum pati, & sic intrare in gloriam suam? Tertio, ex
 parte Dei, cuius definitionem circa passionem Chri-
 sti prænuuntiam in scripturis, & præfiguram in
 obseruantia ueteris testamenti, oportebat impleri.
 & hoc est quod dicitur Lucæ 22. Filius hominis,
 secundum quod definitum est, uadit. Et Luc. ultim.
 Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos, cum ad-
 huc essem uobiscum, quoniam necesse est impleri
 omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & proph-
 etis & psalmis de me: * quoniam sic scriptum est,
 & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mor-
 tuis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa pro-
 cedit de necessitate coactionis ex parte Dei.
 AD SECUNDVM dicendum, quod ratio illa pro-
 cedit de necessitate coactionis ex parte hominis
 Christi.
 AD TERTIVM dicendum, quod hominem libe-
 rari per passionem Christi, conueniens fuit & miseri-
 cordia & iustitię eius. Iustitię quidem, quia per pas-
 sionem suam Christus satisfecit pro peccato huma-
 ni generis, & ita homo per iustitiam Christi libera-
 tus est. Misericordie uerò, quia cum homo per sa-
 tisfacere non posset pro peccato totius humanę na-
 turæ, ut supra habitum est, Deus ei satisfactorem
 dedit filium suum, secundum illud Roman. 3. Iusti-
 ficati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem,
 quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propi-
 tatorum per fidem in sanguine ipsius, & hoc fuit
 abundantioris misericordie, quam si peccata abs-
 que satisfactione dimisisset. Vnde dicitur Ephesio. 2.

Deus

Super quæstionis quadragesimæ articulum secundum.

Titulus statim affertur: quia videtur præpõterus ordo: nam prius erat querendum, si erat alius modus possibilis: postea querenda erat necessitas alterius eorum. Post necessitatem signum conclusam unius modi, quid ad artem de alio modo possibilibus.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit communis ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibile: quæ necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit communis ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibile: quæ necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit communis ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibile: quæ necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit communis ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibile: quæ necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit communis ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibile: quæ necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit communis ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibile: quæ necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem.

Deus, qui diues est in misericordia, pp nimiam charitatem, quæ dilexit nos, cum effemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo.

AD QVARTVM dicendū, quod peccatum angeli non fuit remediale sicut peccatum hominis, ut ex supradictis in 1. parte patet *.

ARTICVLVS II.

Vtrum fuerit possibilis alius modus liberationis humane, quam per passionem Christi.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur, quod non fuerit possibilis alius modus liberationis humane, quam per passionem Christi. Dicitur enim dominus Io 12. Ni si granum sumentis cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum afferit. ubi dicit Aug. * quod seipsum granum dicebat, nisi ergo mortem passus esset, aliter fructum nostre liberationis non fecisset.

¶ 2 Pra. Matth. 26. dominus dicit ad Patrem, Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illud, fiat uoluntas tua: loquitur autem ibi de calice passionis. ergo passio Christi prateriri non poterat. unde & Hila. * dicit, ideo calix transire non potest nisi illi bibat, quæ reparari nisi ex eius passione non possumus.

¶ 3 Pra. Iustitia Dei exigitur, ut homo a peccato liberaretur, Christo per passionem satisfaciendo: sed Christus suam iustitiam non potest prateriri: dicit enim 2. ad Tim. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest: seipsum autem negare, si iustitiam suam negaret, cum ipse sit iustitia. ergo uidetur quod non fuerit possibile alio modo hominem liberari, quam per passionem Christi.

¶ 4 Pra. Fidei non potest subesse falsum: sed antiqui patres crediderunt Christum passurum. ergo uis, quod non potuerit esse, quoniam Christus pateretur.

SED CONTRA est, quod Aug. * dicit 13. de Trin. Modum, quo nos per mediatorē Dei & hominū, hominem Christum Iesum, Deo liberare dignatur, asserimus bonum & diuinæ congruum dignitati: uerum etiam ostendimus, non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati cuncta æqualiter subiacent.

RESPON. Dicendum, quod aliquid potest dici possibile uel impossibile dupliciter, uno modo simpliciter, & absolute: alio modo ex suppositione. Simpliciter

igitur & absolute loquendo, possibile fuit Deo alio modo hominem liberare, quam per passionem Christi, quæ non est impossibile apud Deum omne uerbum, ut dicitur Luc. 1. Sed ex aliqua suppositione facta, fuit impossibile: quia enim impossibile est Dei præscientiam falli, & eius uoluntatem seu dispositionem cassari, supposita præscientia & præordinatione Dei de passione Christi, non erat simul possibile Christum non pati, uel hominem alio modo, quam per eius passionem liberari: & est eadem ratio de omnibus his quæ sunt præscita, & præordinata a Deo, ut in Prima parte habitum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod dominus ibi loquitur, supposita præscientia & præordinatione Dei, secundum quæ erat ordinatum, ut fructus humane salutis non sequeretur, nisi Christo patiente. & similiter intelligendum est, quod secundo obicitur, Si non potest hic calix transire nisi bibam illum. si per hoc, quod tu ita disposuisti, unde subdit, Fiat uoluntas tua.

AD TERTIVM dicendum, quod hæc etiam iniustitia dependet ex uoluntate diuina, ab humano genere satisfactionem exigente pro peccato. nam si uoluisset absque omni satisfactione hominem a peccato liberare, contra iustitiam non fecisset: ille enim iudex non potest salua iniustitia culpam sine pena dimittere, qui habet punire culpam in alium commissam, puta, uel in alium hominem, uel in totā rem publicam, siue in superiorem principem: sed Deus non habet aliquem superiorem, sed ipse est supremus & commune bonum totius uniuersi. & ideo si dimittat peccatum, quod habet rationem culpæ, ex eo quod contra ipsum committitur, nulli facit iniuriam: sicut quicumque homo remittit offensam in se commissam absque satisfactione, misericorditer, & non iniuste agit. & ideo David misericordiam petens dicebat, tibi soli peccaui, quasi dicat potes sine iniustitia mihi dimittere.

AD QVARTVM dicendum, quod fides humana, & est scripturæ diuinæ, quibus fides instruitur, innuntur præscientiæ & præordinationi diuinæ. & ideo eadem ratio est de necessitate, quæ puenit ex suppositione eorum, & de necessitate, quæ puenit ex præscientia & uoluntate diuina.

ARTICVLVS III.

Vtrum fuerit aliquis modus conuenientior ad liberationem humanam generis, quam per passionem Christi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod alius modus con-

silio Christi fuerit ad salutem nostram necessaria: secundo, quomodo necessaria, an scilicet sine qua non potuisset haberi libertas humana. Et quoniam in hoc articulo concluditur quod passio Christi non est sic necessaria (quonia potuit alio modo humanum genus liberari) ideo consequenter in tertio articulo quaeritur, an passio Christi fuerit conuenientius medium ad libertatem humanam, quam alius alius modus possibilis.

In corpore articuli est una distinctio in membris cum duabus conclusionibus, iuxta duo membra. Distinctio est: Possibile uel impossibile dupliciter, uel absolute, uel ex suppositione. Prima conclusio est: Alio modo quam per passionem Christi hominem liberari fuit possibile simpliciter. Probatur: quia non est impossibile apud Deum omne uerbum. Secunda conclusio est: Alio modo, quam per passionem Christi, hominem liberari, fuit impossibile supposita præscientia & definitione Dei facta. Probatur, quia impossibile est definitionem & præscientiam Dei falli.

Super quæst. 46. articulum tertium.

Titulus monstrat euacuatam iam esse distinctionem factam in primo articulo de necessario. Nam illorum duorum modorum ibi indistinctum forū (necessarium sine quo nullo modo potest haberi finis, & sine quo non ita conuenienter) primum in secundo articulo discussum est, ut patuit in illo: reliquum autem in presenti articulo discutitur. Comparatur siquidem in hoc titulo passio Christi ad quicumque aliud medium possibile pro libertate humana, secundum conuenientiam, an scilicet ipsa passio Christi

D. 490.

p. q. 14. ar. 2.

ad 2. ar. 1.

3. di. 8. ar. 4. q. 3. co. & di. 10. ar. 4. q. 2. & quæst. 1. ar. 2.